قاۋىرت قورعاۋدى ىشكەرىلەي ىلگەرىلەتىپ، جوعارى ساپالى داماۋعا باستايتىن جالىندى كۇشتى سومداۋ

(باسى 1 ـ بەتتە)

قاس قاققانشا 4 جىل وتە شىققتى. چاڭجياڭ داريالىق اۋەلگى قالپىنان جازباي جوڭكىلە اعىپ جاتىر، الايدا، شىت جاڭا بەينەگە ەندى.

قورشاعان ورتانى اناعۇرلىم جاقساردى. 2019 ـ جىلى 1 ـ ايدان 11 ـ ايعا دەيىن، چاڭجياڭ ەكونومەكالىق بەلدەۋىنىڭ تاڭداۋلى شۇ ساپالى سالىستىرماسى 82.5%كە جەتىپ، بۇكىل ەلدىڭ ورتاشا دەڭگەيىنەن 6.1 پايىز جوعارى بولدى؛

داماۋ تەبەندى بولدى. العاشقى 3 ماۋسىمدا داريا بويىندا 11 ولكە، قالانىڭ وڭىرلىك ۇندىرىس جالپى ءونىم قۇنى سايكەس مەزگىلدەگىدەن 7.1% ارتىپ، بۇكىل ەلدىڭ ارتۇ جىلدامدىعىنان 0.9 پايىز جوعارى بولدى، ەكونومەكالىق جالپى مولشەرى بۇكىل ەلدىڭ 44.5%ىن يەلەپ، ارا سالماعى ءۇرتىس جوعارىلادى.

ەكولوگيانى الدىمەن ويلاسۋ، جاسىل داماۋ جولىمەن جۇرگەن چاڭجياڭ ەكونومەكالىق بەلدەۋى ەلمىز ەكونومەكاسىنىڭ جوعارى ساپالى داماۋىنا باستايتىن جالىندى كۇش بولىپ تولىسىپ كەلەدى.

"قاۋىرت قورعاۋدى بىرگە يگەرۋ، قاۋىرت اشۋمەن اينالىسپاۋ" جۇرت جۇرەگىنە تەرەڭ ۇيالادى

بۇل چاڭجياڭ ەكولوگياسىن قورعاۋ ءىسىنىڭ تاريحي سىپاتتى ءىبىر كورىنىسى، ءوندىرىس پەن تۇرمىس تاسىلىندەگى زور وزگەرىس.

2020 ـ جىلى 1 ـ ايدىڭ 1 ـ كۇنى ساعات نولدەن باستاپ، چاڭجياڭ الابىنداعى 332 جاراتىلىستىق قورىق رايونىندا جانە شۇ ونىمدەرى ءتۇر بايلىعىن قورعاۋ رايونىندا ءوندىرىس سىپاتتى اۋلاۋعا جالپى بەتتىك تىيم سالىندى. چاڭجياڭ الابىنداعى جەر ـ جەردىڭ ءتۇيىندى شۇ الابى دا 10 جىل ۇزاقتىق جىل بويى اۋلاۋعا تىيم سالۋ مەزگىلىنە ىركەس ـ تىركەس ءوتتى.

اناعۇرلىم تەرەڭ وزگەرىس الدا تۇرلادى. تاياۋدا «جۇڭحۋا حالىق رەسپۋبليكاسىنىڭ چاڭجياڭدى قورعاۋ زاڭى(جوبасى)» 13 ـ كەزەكتى مەملەكەتتىك حالىق قۇرىلتايى تۇراقتى كوميتەتى 15 ـ ءماجلىسىنىڭ قاراۋىنا العاش رەت ۇسىنىلدى. چاڭجياڭ الابىنىڭ ەكولوگياسى ورتاسىن جاپىپاي قورعايتىن وسى زاڭ تاس ـ ءتۇيىن تۇر.

4 جىل، 1500گە تاياۋ كۇندىز ـ ءتۇن. جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ انا وزەننەن ارقاۋ ەتكەن، مەملەكەتتىك داماۋ جالپى جاعدايىنا قاتىستى كەلەلى ستراتەگيا بىرتىندەپ جايىلىپ، قاۋىرت قورعاۋدى بىرگە يگەرۋ جولگەسى قالىپتاسىپ كەلەدى.

چاڭجياڭ ەكونومەكالىق بەلدەۋىنىڭ داماۋىن ىلگەرىلەتۋ شي جينپيڭ جولداستى ۇيتقى ەتكەن پارتيا ورتالىق كوميتەتى شعارعان كەلەلى شەشىم.

قاعيدا ورناتىپ، بەتالىستى ايقىنداۋ ـــ

2016 ـ جىلى 1 ـ ايدىڭ 5 ـ كۇنى چۇڭچيڭدە چاڭجياڭ ەكونومەكالىق بەلدەۋىنىڭ داماۋىن ىلگەرىلەتۋ اڭگىمە ءماجلىسى اشىلدى.

"چاڭجياڭ ەكونومەكالىق بەلدەۋىنىڭ داماۋىن ىلگەرىلەتۋدە، ءسوز جوق، جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ ۇزاق بولاشاقتىق مۇددەسىن ويلاسىپ، ەكولوگيانى الدىمەن ەسكەرۋ، جاسىل داماۋ جولىمەن ءجۇرىپ، تۇنىق شۇ مەن جاسىل تاۋدىڭ اسا زور ەكولوگيالىق ونىمدىلىك، ەكونومەكالىق ونىمدىلىك، قوعامدىق ونىمدىلىك تۇدىرۋىنا، انا وزەننىڭ تىرشىلىك تىنىسى مەن ومىرشەڭدىك كۇشىن ماڭگى ساقتاۋىنا مۇمكىندىك جاساۋ كەرەك"، ـ دەپ باسا دارىپتەدى باس شۇجي شي جينپيڭ.

يدەيالىق جەتەكشىلىكتى ايقىنداپ، ءتۇبىرلى بويسۇنۋ ولشەمىن تۇراقتاندىرۋ ـــ

2018 ـ جىلى 4 ـ ايدىڭ 26 ـ كۇنى ۇحاندا چاڭجياڭ ەكونومەكالىق بەلدەۋىنىڭ داماۋىن ىشكەرىلەي ىلگەرىلەتۋ اڭگىمە ءماجلىسى اشىلدى.

باس شۇجي شي جينپيڭ بىلاي دەپ اتاپ كورسەتتى: "جاڭا جاعدايدا، چاڭجياڭ ەكونومەكالىق بەلدەۋىنىڭ داماۋىن ىلگەرىلەتۋدەگى تەتىك ـــ تۇتاس تۇلعالىق ىلگەرىلەتۋ مەن ءتۇيىندى قامال الۋ، ەكولوگيالىق ورتانى قورعاۋ مەن ەكونومەكالىق داماۋ، جالپى تۇلعالىق جوبا جاساۋ مەن ۇزاق ۇاقىت ۇلەس قوسۋ، كونە قوزعاۋشى قۇاتتى جويۋ مەن جاڭا قوزعاۋشى قۇاتتى جەتىلدىرۋ، وزىندىك داماۋ مەن سايكەستى داماۋ سياقتى قاتىناستى دۇرىس يگەرۋدە"، "چاڭجياڭ ەكونومەكالىق بەلدەۋىن ەلمىز ەكونومەكاسىنىڭ جوعارى ساپالى داماۋىنا باستايتىن جالىندى كۇشكە اينالدىرۋ كەرەك".

شعىستى ۇلاستىرىپ، باتىسقا ءورىس اشۋ، وڭتۇستىكتى تۇتاستىرىپ، سولتۇستىككە كومەكتەسۋ، وزەندەرمەن ۇلاسىپ، تەڭىزگە تۇتاسۋ، گۇمانيتارلىق جاقتان توپتاسۋ. نەشە مىڭ جىلدار بويى جۇڭحۋا وركەنيەتىن جەتىلدىرگەن، وعان تىرەك بولعان انا وزەن ەكولوگيانى الدىمەن ويلاسقان، جاسىل دامىعان جولىمەن ءجۇرىپ كەلەدى.

چاڭجياڭ جوعارى اعارى مەن ورتا اعارىنىڭ ءتۇيىلىسى حۇبەيدىڭ يىچاڭى. قىس ورتاسى، دياڭجۇن رايونى ايجيا قالاشعىنىڭ وزەن سۋى تۇپ ـ تۇنىق، جاعالاۋى تاپ تازا.

30 ميللىون يۇاننان استام قارجى قوسىلعان تيانتيان حيميا ونەركاسىپ زاۋودىنىڭ توپىراقتىڭ لاستانۋىن جونگە سالۋ نىسانى ورىندالدى. يىچاڭ قالاسىنداعى "حيميا ونەركاسىپتەرىنىڭ چاڭجياڭ بويىنا قورشاي ورنالاسۋىن" جونگە سالۋداعى الەمشىلىك شاعىلعان كاسىپورىن رەتتىندە، جابۋ، شاعىپ كوشىرۋ، توپىراقتى قالپىنا كەلتىرۋ، اعاش ەگىپ، قايتا جاسىلداندىرۋ ارقىلى پايداسى 20 ميللىون يۇاننان اسىتىن حيميا ونەركاسىپ زاۋودىنىڭ جاسىل القابىن اينالۋىنا 3 جىلعا تاياۋ ۋاقىت جۇمسالدى.

2017 ـ جىلى يىچاڭ قالاسى "حيميا ونەركاسىپتەرىنىڭ چاڭجياڭ بويىنا قورشاي ورنالاسۋ" قيىن جاعدايىن بىرتىندەپ شەشىپ، چاڭجياڭ بويىنداعى ءىبىر كيلومەتر اينالاسىنداعى 134 حيميا ونەركاسىپ كاسىپورىندى "جابۋ، جاڭالاۋ، كوشىرۋ، قونىس جاڭالاۋ"ىن الدىمەن اتقاردى. تاباندا كەسىم جاساۋدىڭ ارقاسىندا تىپىن جاڭالاپ، دارەجەسىن ءوسىرۋدىڭ تاريحي ورايىنا يە بولدى.

2019 ـ جىلدىڭ سوڭىنا دەيىن يىچاڭ قالاسىندا نازىك حيميا ونەركاسىبىنىڭ ۇستايتىن حيميا ونەركاسىپ سالاسىنداعى ارا سالماعى 36.2%كە جەتىپ، 3 جىلدا ءىبىر ەسەگە تاياۋ قاتتالدى.

امالىيات مىنانى دالەلدەدى: ەكولوگيانى قورعاۋ جانە ەكونومەكالىق داماۋ قايشى، قاراما ـ قارسى ەمەس، قايتا دىالەكتيكالىق بىرلىككە يە؛ قاۋىرت قورعاۋدى بىرگە يگەرۋ ەكونومەكانىڭ داماۋىنا نقىل كورسەتپەۋمەن بىرگە، قايتا چاڭجياڭ ەكونومەكالىق بەلدەۋىنىڭ جوعارى ساپالى داماۋدىڭ جاڭا جولىمەن ءجۇرۋىن جەبەدى.

چاڭجياڭنىڭ تومەنگى اعارى، تاڭ سارىدە چۇڭمەڭنىڭ دۇڭتانىندا شۇ بەتىندە ساعىم وينايى، جول ورتادا دامىلداعان جىل قۇستارى كەيدە قاناتىن جايىپ قالقتاسا، كەيدە قايراڭدا دامىلدادى.

چاڭجياڭ مەن دۇڭحايدىڭ تۇيىلىسكەن جەرىندەگى چۇڭمەڭ ارالى شاڭحايدىڭ ەكولوگيالىق قالتقىسى. شاڭحاي قالالىق داماۋ جانە رەفورما كوميتەتىنىڭ شارلاۋشىسى ۋاڭ كوۋجۋ چۇڭمەڭدە قۇستاردى ايالاۋ، قۇستاردى قورعاۋ كوزقاراسىنىڭ جۇرت جۇرەگىنە ۇيالاعاندىعىن ايتتى.

چاڭجياڭنىڭ جوعارى اعارى، ءۇش قىسقا شۇ قويماسى وڭىرىندە تاۋ بيىك، بەتكەي قۇلاما، قىسقا قويناۋى تەرەڭ، قايتكەندە ەكولوگيانى قورعاۋمەن بىرگە كىرىستى ارتتىرىپ بايۋعا بولادى دەگەن ماسەلە جەرگىلىكتى ورىندىعى كادر، بۇقارانى مازالاپ كەلگەن ـ دى.

ەكولوگيانىڭ كوركەم كەلبەتى ارقىلى كاسىپ سالاسىنىڭ قۇنىن الا كەلدى. بۇگىنگى كۇنى ءۇش قىسقا حۇگىيە، گاۋشيا پيىحۇ، جۇڭجوۋ جۇيشياڭ سياقتى ءىبىر توپ مادەنيەت، سايالىق تانىسقىسى ءۇش قىسقا شۇ قويماسى وڭىرىندە كوككە ورلەپ، تۇنىق شۇ، جاسىل تاۋ باعالى بايلىققا اينالدى.

ۇستانىم ارەكەتتىك باستاۋشىسى. ءتىلشى تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋدە مىنالاردى بايقادى: 4 جىلدان بەرى، داماۋ ۇستانىمىندا بۇرىلىس جاساۋ ەڭ تەرەڭ بولعان. وتكەندە ءىشىنارا بۇقارانىڭ اڭىسى كۇشتى بولعان، شەشۋدى ويلاسادا شەشلىمەگەن قورشاعان ورتا ماسەلەلەرى تۇبىرىنەن وڭالىپ، جەر ـ جەر قارجى قوسۋدى جانە فاكتورلىق جۇمسالمىدى جەتەكشى ەتكەن كونە جولدى بىرىتىندەپ تاستاپ، ەكولوگيانى الدىمەن ويلاساتىن، جاسىل دامىتىن جاڭا جولدى سانالىلىقپەن قاراستىرعان.

چاڭجياڭنىڭ ەكولوگيالىق ورتاسىن قالپىنا كەلتىرۋدى شىن مانىندە ۇستەم ورىنعا قويدى

2019 ـ جىلى 11 ـ ايدا انحۇيدىڭ ما ـ انشان قالاسىندا چاڭجياڭ ەكونومەكالىق بەلدەۋىنىڭ ەكولوگيالىق ورتاسىندا كورنەكتى ماسەلەلەردى رەتتەۋ ـ تۇزەتۋ جۇمىس باسى ءماجلىسى جانە چاڭجياڭ ەكونومەكالىق بەلدەۋىن داماتۋدى ىلگەرىلەتۋگە باسشىلىق ەتۋ گرۋپپاسىنىڭ جالپى جيىنى اشىلدى.

ماجلىستە 2019 ـ جىلعى چاڭجياڭ ەكونومەكالىق بەلدەۋى ەكولوگيالىق ورتاسى جونىندەگى ساقتىق فيلمى قويىلىپ، ماسەلەنى مەقتاپ يگەرىپ، رەتتەۋ ـ تۇزەتۋ جاۋاپكەرشىلىگىن ۇزبەي قاتايتۋ تالاپ ەتىلدى.

بىرنەشە كۇننەن كەيىن، چاڭجياڭ ەكونومەكالىق بەلدەۋىن داماتۋعا باسشىلىق ەتۋ گرۋپپاسى كەڭسەسىنىڭ 4 ـ رەتكى جالپى جيىنى اشىلىپ، داريا بويىنداعى 11 ولكە، قالاعا ەڭ جاڭا اشكەرەلەنگەن ەكولوگيالىق ورتا جوندەگى 152 كورنەكتى ماسەلەنى تاپسىردى.

4 جىلدان بەرى، ەكولوگيالىق ورتاداعى كورنەكتى ماسەلەلەردى رەتتەۋ ـ تۇزەتۋدە كورنەكتى ونىمدىلىكتەرگە قول جەتكىزگەنىمەن، چاڭجياڭ ەكونومەكالىق بەلدەۋىنىڭ ەكولوگياسى ءالى دە قاتاڭ جاعدايعا ءدوپ كەلىپ، جوعارى ساپالى داماۋدىڭ مىندەتى اۋىر، جولى ۇزاق بولدى.

ماسەلەنى باعدار ەتىپ، بىرەۋى بايقالسا بىرەۋىن شەشىم ەتىپ، قيىن تۇيىندەرگە شىنداپ كىرىسىپ، ۇزبەي قامال الىپ، قاجماي ـ تالماي كۇش سالدى.

2019 ـ جىلى 1 ـ ايدا چاڭجياڭ ەكونومەكالىق بەلدەۋىن داماتۋعا باسشىلىق ەتۋ گرۋپپاسى كەڭسەسى 3 ـ رەتكى جالپى جيىنىن اشىپ، داريا بويىنداعى 11 ولكە، قالاعا 163 كورنەكتى ماسەلەنى تاپسىردى.

3 ـ ايدىڭ سوڭىندا، ماسەلە ءتىزىمىن، سوندايى ـ اق قىزمەتتى ورنالاستىرۋ جانە قۇزاۋ مەحانيزمىن ورناتتى؛ 6 ـ ايدىڭ الدىڭعى جارتىسىندا جانە 9 ـ ايدان 10 ـ ايدىڭ ورتاسىنا دەيىن 163 كورنەكتى ماسەلەنى رەتتەۋ ـ تۇزەتۋ جاعدايىنا 2 رەت جاپىپاي قامتىلعان قۇزاۋ، تەكسەرۋ جۇرگىزدى؛ ىلگەرىندى ـ كەيىندى جىاڭشي، حۇبەي، حۇنان، سىچۋان، جياڭسۋ سياقتى جەرلەردىڭ ەكولوگيالىق ورتا ماسەلەسىن جاسىرىن تەكسەرىپ، جاسىرىن بارلاپ، ۇنامسىز تيپتەردى اشىق جاريالاۋدى مقتاپ يگەردى...

قازىرگە دەيىن، ەكولوگيالىق ورتاعا قاتىستى 163 كورنەكتى ماسەلەنىڭ 115ءى رەتتەپ ـ تۇزەتىلدى. داريا بويىنداعى 11 ولكە، قالا جينى 3044 ماسەلەنى وزدەرى تەكسەرىپ، 2076سىن رەتتەپ تۇزەتتى.

2018 ـ جىلى 4 ـ ايدا ەكولوگيالىق ورتا مينيسترلىگى الستان باقلاۋ ـ تەكسەرۋ ارقىلى چۇڭچيڭنىڭ جينيۇنشان مەملەكەت دارەجەلى تابيعي قورىق وڭىرىندە سايالىق قۇرىلعىسى، ونەركاسىپ كەنگە قولدانىلاتىن جەر سياقتى ادامزات قيمىل ءوڭىرىنىڭ 500دەن استام جەرىندە 2015 ـ جىلدان باستاپ جاڭادان 16 جەر قوسىلعانىن، 76 جەردىڭ اۋماعى كەڭەيتىلگەنىن، ەكولوگيالىق ىلەمدەنۋ، ءبۇلدىرۋ ماسەلەسى ەرەكشە كورنەكتى ەكەنىن بايقايدى. سوڭىنان، جينيۇنشان قورىق ءوڭىرىنىڭ ەكولوگيالىق ورتاسىن جان ـ جاقتى وڭاۋدى ارقاۋ ەتكەن "تەمىردەي تەگەۋرىنمەن تاۋدى وڭاۋ قيمىلى" جاپىپاي ورىستەتىلدى.

2019 ـ جىلى 12 ـ ايدىڭ 10 ـ كۇنىنە دەيىن، جينيۇنشان قورىق ءوڭىرى ىشىندەگى 190 ماسەلەنىڭ 184ءى رەتتەپ تۇزەتىلدى؛ زاڭعا، بەلگىلەمەگە قايشى سالىنعان 340 جەردەگى قۇرىلىستىڭ 319ءى رەتتەپ تۇزەتىلدى، 80 مىڭنان استام شارشى مەتر جەردەگى قايشى سالىنعان قۇرىلىس شاعىلدى.

ماسەلەنى رەتتەۋ ـ تۇزەتۋ ـــ شەشۋشى تۇنقا، ەكولوگيانى قالپىنا كەلتىرۋ جانە لاستانۋدى جونگە سالۋ ـــ ۇزاق ۇاقىتتىق شارا.

تۇبىرىنەن وڭاۋدى تياناق ەتتى. داريا بويىنداعى قالا ـ قالاشقتارداڭ لاس سۋىن، قوقسىتارىن ءىبىر جاقتى ەتۋ، حيميا ونەركاسىپتىك لاستاۋدى جونگە سالۋ، اۋىل شارۋاشىلىعىنداعى بەتتىك لاستانۋدى جونگە سالۋ، كەمەنىڭ لاستاۋىن جونگە سالۋ جانە قالدىق كەن، قويمانىڭ لاستاۋىن جونگە سالۋ... ءىبىر ـ بىرلەگەن شايقاستار بىرىنەن سوڭ ءىبىرى ءجۇرىلدى ـــ

"چاڭجياڭدى قاۋىرت قورعاۋ بۇرىن 'تاڭداۋ سۇراۋى' بولسا، قازىر گۇلدەنۋ مەن قۇلدىراۋعا ساياتىن 'ءسوزسىز جاۋاپ بەرۋگە ءتيىستى سۇراۋ' اينالدى!" ـ دەدى نەگىزگى ساتىداعى ءىبىر كادر تىلشىگە.

2019 ـ جىلى 12 ـ ايدىڭ ورتا شەنىنە دەيىن، چاڭجياڭ ەكونومەكالىق بەلدەۋىندەگى ايماق داماۋ رەجەلى جانە ودان جوعارى قالالاردىڭ لاس سۋدى جيناۋ قۇبىر تورابىنىڭ ۇزىندىعى 2018 ـ جىلدىڭ سوڭىنداعىدان 3954 كيلومەتر ۇزارىپ، داريا بويىنداعى 11 ولكە، قالاداعى 579 قالدىق كەن، قويما بەكىتىلدى؛ 2019 ـ جىلدان بەرى داريا بويىنداعى 11 ولكە، قالا حيميا ونەركاسىپ كاسىپورىندارىنان جينى 958ىن كوشىردى، تۇزەتتى، بەكىتتى، وزگەرتتى؛ چاڭجياڭ ەكونومەكالىق بەلدەۋىنىڭ حايۋان، ءۇي قۇستارى دايراعىنان جان ـ جاقتى پايدالانۋ مولشەرى 74%كە جەتتى.

داريانى حالىقتا قايتارىپ بەردى. چاڭجياڭ جاعالاۋىنداعى ەكولوگيانى قايتا جاسىلداندىرۋ جانە بينجياڭ جاعالاۋىن وڭاۋدى كۇش سالا اتقارىپ، كالىق بەلدەۋىن داماتۋعا باسشىلىق ەتۋ گرۋپپاسى كەڭسەسىنىڭ 4 ـ رەتكى جالپى جيىنى اشىلىپ، داريا بويىنداعى 11 ولكە، قالاعا ەڭ جاڭا اشكەرەلەنگەن ەكولوگيالىق ورتا جوندەگى 152 كورنەكتى ماسەلەنى تاپسىردى.

4 جىلدان بەرى، ەكولوگيالىق ورتاداعى كورنەكتى ماسەلەلەردى رەتتەۋ ـ تۇزەتۋدە كورنەكتى ونىمدىلىكتەرگە قول جەتكىزگەنىمەن، چاڭجياڭ ەكونومەكالىق بەلدەۋىنىڭ ەكولوگياسى ءالى دە قاتاڭ جاعدايعا ءدوپ كەلىپ، جوعارى ساپالى داماۋدىڭ مىندەتى اۋىر، جولى ۇزاق بولدى.

ماسەلەنى باعدار ەتىپ، بىرەۋى بايقالسا بىرەۋىن شەشىم ەتىپ، قيىن تۇيىندەرگە شىنداپ كىرىسىپ، ۇزبەي قامال الىپ، قاجماي ـ تالماي كۇش سالدى.

2019 ـ جىلى 1 ـ ايدا چاڭجياڭ ەكونومەكالىق بەلدەۋىن داماتۋعا باسشىلىق ەتۋ گرۋپپاسى كەڭسەسى 3 ـ رەتكى جالپى جيىنىن اشىپ، داريا بويىنداعى 11 ولكە، قالاعا 163 كورنەكتى ماسەلەنى تاپسىردى.

3 ـ ايدىڭ سوڭىندا، ماسەلە ءتىزىمىن، سوندايى ـ اق قىزمەتتى ورنالاستىرۋ جانە قۇزاۋ مەحانيزمىن ورناتتى؛ 6 ـ ايدىڭ الدىڭعى جارتىسىندا جانە 9 ـ ايدان 10 ـ ايدىڭ ورتاسىنا دەيىن 163 كورنەكتى ماسەلەنى رەتتەۋ ـ تۇزەتۋ جاعدايىنا 2 رەت جاپىپاي قامتىلعان قۇزاۋ، تەكسەرۋ جۇرگىزدى؛ ىلگەرىندى ـ كەيىندى جىاڭشي، حۇبەي، حۇنان، سىچۋان، جياڭسۋ سياقتى جەرلەردىڭ ەكولوگيالىق ورتا ماسەلەسىن جاسىرىن تەكسەرىپ، جاسىرىن بارلاپ، ۇنامسىز تيپتەردى اشىق جاريالاۋدى مقتاپ يگەردى...

قازىرگە دەيىن، ەكولوگيالىق ورتاعا قاتىستى 163 كورنەكتى ماسەلەنىڭ 115ءى رەتتەپ ـ تۇزەتىلدى. داريا بويىنداعى 11 ولكە، قالا جينى 3044 ماسەلەنى وزدەرى تەكسەرىپ، 2076سىن رەتتەپ تۇزەتتى.

2018 ـ جىلى 4 ـ ايدا ەكولوگيالىق ورتا مينيسترلىگى الستان باقلاۋ ـ تەكسەرۋ ارقىلى چۇڭچيڭنىڭ جينيۇنشان مەملەكەت دارەجەلى تابيعي قورىق وڭىرىندە سايالىق قۇرىلعىسى، ونەركاسىپ كەنگە قولدانىلاتىن جەر سياقتى ادامزات قيمىل ءوڭىرىنىڭ 500دەن استام جەرىندە 2015 ـ جىلدان باستاپ جاڭادان 16 جەر قوسىلعانىن، 76 جەردىڭ اۋماعى كەڭەيتىلگەنىن، ەكولوگيالىق ىلەمدەنۋ، ءبۇلدىرۋ ماسەلەسى ەرەكشە كورنەكتى ەكەنىن بايقايدى. سوڭىنان، جينيۇنشان قورىق ءوڭىرىنىڭ ەكولوگيالىق ورتاسىن جان ـ جاقتى وڭاۋدى ارقاۋ ەتكەن "تەمىردەي تەگەۋرىنمەن تاۋدى وڭاۋ قيمىلى" جاپىپاي ورىستەتىلدى.

2019 ـ جىلى 12 ـ ايدىڭ 10 ـ كۇنىنە دەيىن، جينيۇنشان قورىق ءوڭىرى ىشىندەگى 190 ماسەلەنىڭ 184ءى رەتتەپ تۇزەتىلدى؛ زاڭعا، بەلگىلەمەگە قايشى سالىنعان 340 جەردەگى قۇرىلىستىڭ 319ءى رەتتەپ تۇزەتىلدى، 80 مىڭنان استام شارشى مەتر جەردەگى قايشى سالىنعان قۇرىلىس شاعىلدى.

ماسەلەنى رەتتەۋ ـ تۇزەتۋ ـــ شەشۋشى تۇنقا، ەكولوگيانى قالپىنا كەلتىرۋ جانە لاستانۋدى جونگە سالۋ ـــ ۇزاق ۇاقىتتىق شارا.

تۇبىرىنەن وڭاۋدى تياناق ەتتى. داريا بويىنداعى قالا ـ قالاشقتارداڭ لاس سۋىن، قوقسىتارىن ءىبىر جاقتى ەتۋ، حيميا ونەركاسىپتىك لاستاۋدى جونگە سالۋ، اۋىل شارۋاشىلىعىنداعى بەتتىك لاستانۋدى جونگە سالۋ، كەمەنىڭ لاستاۋىن جونگە سالۋ جانە قالدىق كەن، قويمانىڭ لاستاۋىن جونگە سالۋ... ءىبىر ـ بىرلەگەن شايقاستار بىرىنەن سوڭ ءىبىرى ءجۇرىلدى ـــ

"چاڭجياڭدى قاۋىرت قورعاۋ بۇرىن 'تاڭداۋ سۇراۋى' بولسا، قازىر گۇلدەنۋ مەن قۇلدىراۋعا ساياتىن 'ءسوزسىز جاۋاپ بەرۋگە ءتيىستى سۇراۋ' اينالدى!" ـ دەدى نەگىزگى ساتىداعى ءىبىر كادر تىلشىگە.

2019 ـ جىلى 12 ـ ايدىڭ ورتا شەنىنە دەيىن، چاڭجياڭ ەكونومەكالىق بەلدەۋىندەگى ايماق داماۋ رەجەلى جانە ودان جوعارى قالالاردىڭ لاس سۋدى جيناۋ قۇبىر تورابىنىڭ ۇزىندىعى 2018 ـ جىلدىڭ سوڭىنداعىدان 3954 كيلومەتر ۇزارىپ، داريا بويىنداعى 11 ولكە، قالاداعى 579 قالدىق كەن، قويما بەكىتىلدى؛ 2019 ـ جىلدان بەرى داريا بويىنداعى 11 ولكە، قالا حيميا ونەركاسىپ كاسىپورىندارىنان جينى 958ىن كوشىردى، تۇزەتتى، بەكىتتى، وزگەرتتى؛ چاڭجياڭ ەكونومەكالىق بەلدەۋىنىڭ حايۋان، ءۇي قۇستارى دايراعىنان جان ـ جاقتى پايدالانۋ مولشەرى 74%كە جەتتى.

داريانى حالىقتا قايتارىپ بەردى. چاڭجياڭ جاعالاۋىنداعى ەكولوگيانى قايتا جاسىلداندىرۋ جانە بينجياڭ جاعالاۋىن وڭاۋدى كۇش سالا اتقارىپ، اتراۋدىڭ ءىبىر تۇلعالاندىرۋعا قىزمەت وتەيتىن كاسىپ سالاسىن سايكەستىرۋ ماحانيزمىن قۇرۋدى بەلسەندىلىكپەن قاراستىردى. قۇرىلعان چاڭجياڭ اعارى ءوڭىرى باقشا سەلبەستىك بىرلەستىگى جانە چاڭجياڭ اعارى زەردەلى جاساۋ جانە قۇلتەمىر ونەركاسىبى بىرلەستىگى چاڭجياڭ اعارىندىعى 100دەن استام باقشا جانە مىڭداعان زەردەلى جاساۋ، قۇلتەمىر، جاساندى زەردە كاسىپورىندارىن شارپىدى.

2020 ـ جىلى 1 ـ ايدىڭ 3 ـ كۇنى ورتالىق قازىنا ـ ەكونومىكا كوميتەتىنىڭ 6 ـ رەتكى ءماجلىسى اشىلىپ چىڭدۇ ـ چۇڭچيڭ ءوڭىرى قوس قالا ەكونومىكالىق شەڭبەرى قۇرىلىسىن ىلگەرىلەتۋ ايقىن بەلگىلەنىپ، باتىس وڭىردە جوعارى ساپالى داماۋدىڭ ماڭزدى ارتۇ ۇيەگى قالىپتاستى.

چاڭجياڭ اتىراۋى قالا شوعىرى، چاڭجياڭ ورتا اعارى قالا شوعىرى، چىڭدۇ ـ چۇڭچيڭ قالا شوعىرى سىندى ءۇش ۇلكەن قالا شوعىرى ۇلاسىپ، تۇتاسىپ، سايكەسە ارىندادى؛

چاڭجياڭ ەكونومىكالىق بەلدەۋى "ءىبىر بەلدەۋ، ءىبىر جول"مەن ۇلاسىپ، داريا مەن تەڭىز تۇتاسىپ، بۇىرقانا تولقىن اتىپ، دۇنيە ەكونومىكاسىنىڭ الپ تولقىنىنا توعىستى.

2019 ـ جىلى 1 ـ ايدان 11 ـ ايعا دەيىن، چاڭجياڭ جاعالاۋىنداعى 11 ولكە، قالا جۇڭگو ـ ەۋروپا كەزەكشى پويىزىنىنەن 4685ىن جۇرگىزىپ، سايكەس مەزگىلدەگىدەن 32% ارتىپ، بۇكىل ەل جالپى سانىنىڭ 63%ىن ۇستادى.

قوزعالتقىش كۇشكە جاڭالىق ەنگىزۋ جانە رەفورما جاساۋ، ەسىك اشۋ چاڭجياڭ ەكونومىكالىق بەلدەۋىنىڭ داماۋىنا بۇىرقانعان قوزعاۋشى كۇش ۇستەدى ـــ

ەكولوگيالىق ونىمدەردىڭ جالپى قۇنى ـــ GDPدىڭ 2.73 ەسەسى بولدى، شارۋالار تۇنىق شۇ، جاسىل تاۋدى جارناعا قوسىپ، تابىس ءىبولىسىنى...

مەملەكەتتىك ءۇش ۇلكەن ەكولوگيالىق ورىنەيت سىناق ءوڭىرىنىڭ ءىبىرى بولعان جياڭشيدە جەرگىلىكتى ورىنىنىڭ تاماشا ەكولوگيالىق باسىمدىعىن ەكونومىكالىق باسىمدىقپەن اينالدىرۋدى تەزدەتىپ، كوركەم تاۋ، ءىمولدىر شۇدى مول اقشاعا "ساتتى".

ەكولوگيالىق ورتانىڭ جاقسارۋى چاڭجياڭ جاعالاۋىنداعى قالالاردى جوعارى ساپالى دارىندىلاردى باۋىرايتىن بىرىستى ولكەگە اينالدىردى. جياڭسۋ نانتۇڭنىڭ حايمەن قالاسى لينجياڭ جاڭا رايونى حايمەن ەلىم ـ تەحنيكا باقشاسى چۇڭمەڭداۋمەن وزەن ارقىلى ءبولىنىپ تۇرادى، گەن ولشەۋ، ءدارى ـ دارمەك زەرتتەپ اشۋ، ءدارى جاساۋ ءوندىرىسى سياقتى جۇزدەن استام كاسىپورىن ىرگە تەۋىپ، ەلىم ـ تەحنيكالىق، گۇمانيتارلىق، ەكولوگيالىق شاعىن قالاشعى قالىپتاستى.

قاۋىرت قورعاۋدى ورتاق يگەرۋدە پايدالىسى ازايتۋ امالى، بولىسىتىنى مۇددەدە، وزگەرتەتىنى ۇزاق ۇاقىت داماۋ ۇلگىسى، ارينە، وڭاي ـ وسپاق ءىس ەمەس.

جاڭا داماۋ ۇستانىمىن جەتەكشى ەتۋ، چاڭجياڭ ەكونومىكالىق بەلدەۋىنىڭ جوعارى ساپالى داماۋىن ىلگەرىلەتۋ توقتاپ قالمايدى. بار كۇشپەن قامال الۋ، مۇددە بوگەتىن ۇزدىكسىز تالقاندالۋ كەرەك؛ ءتىپتى، قاجماي ـ تالماي كۇش سالىپ، ۇزاققا سوزىلاتىن شايقاستى ويداعىداي جۇرگىزىپ، جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ انا وزەننىن ماڭگىلىك ومىرشەڭدىك قۇاتقا يە ەتۋ كەرەك.

(تىلشىلەر ان بەي، ۋاڭ شيان، چىن گاڭ، جوۋ كاي، لي سيۋان)

(شينحۋا اگەنتتىگىنىڭ 1 ـ ايدىڭ 4 ـ كۇنى بەيجيڭنەن بەرگەن حاباري)

(باسى 1 ـ بەتتە)

"بۇرىن جۇڭشانعا شىعىپ ءۇرىمجىنىڭ تۇتاس كورىنىسىن سۇرەتكە العانمىن. شىراق ساۋلەسى سالادايى جارقىراعان قالانىڭ تۇنگى كورىنىسىن ءۇنحات ارقىلى دوستار شەڭبەرىنە جولداعان ەدىم، دوستارىم تۇس ـ تۇستان القادى". البەكوۋا ءداريا اۋىلداس تۇس ـ تۇعان، دوس ـ جارانداريىنىڭ دا ءۇرىمجىنىڭ وسىنشاما كوركتى، وسىنشاما زامانۋاي بولارىن مۇلدە ويلاماعاندىعىن ايتتى.

شينجياڭدا كوپ ۇلت جاراسىمدى بىرگە تۇرادى، كوپ نەگىزدەگى مادەنيەت شوعىرلانعان، البەكوۋا ءداريانىڭ قاراۋىنشا، شينجياڭنىڭ ەڭ ۇلكەن تارتىمدىلىعى وسى.

بوس ۋاقىتى بولا قالسا، البەكوۋا ءداريا ءۇرىمجى ارداۋچياۋ جانە شينجياڭ حالىقارالىق ۇلكەن بازار سياقتى جەرلەردى ارالاعاندى ۇناتادى. بۇل ارادا ول كۇندىز تۇرلىشە ۇلت ادامدارىنىڭ بىرگە جينالىپ، ساۋدانى قىزدىرا جۇرگىزىپ جاتقاندىعىن كورەدى. ال كەشتەردە شىراق ساۋلەسىمەن جارقىراعان "تۇنگى شارۋاشىلىقتى" كورەدى: دۇمانعا تولى ءان ـ بيلەر شينجياڭنىڭ ۇلتىنىڭ سالت ـ سانالىن ايگىلەيدى. ودان ارى حوش ءىيىسى مۇرىن جارعان ءدامدى تاعامدارىنا، سوندايى ـ اق قايشالىسقان سايالحاتشىلاردى كورگەندە، ول شينجياڭدا ساۋدا وراينىڭ شەكسىز، داماۋ كومەسكى كۇشى ەرەسەن زور ەكەندىگىن سەزىندى.

"اكەم ساۋداگەر، ول ۇنەمى ماعان، ءسوز جوق، جۇڭگو ءتىلىن جاقسى ۇيرەنىپ ال دەپ تاپسىرىپ وترادى"، ـ دەدى البەكوۋا ءداريا.

ءىبىر جىلدان استام ۋاقىتتان بەرى